

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА В КРАЇНАХ ЄС ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ
ЦЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Стрижаківа А.Ю.

аспірант кафедри філософії та
психології

Донецького державного
університету управління

Зроблено аналіз специфіки функціонування транскордонного співробітництва в європейських країнах. Виділено особливості організації цієї діяльності та можливості використання європейських моделей транскордонного співробітництва в Україні.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, транскордонні кластери, транспортні коридори, євро регіони.

Sделан анализ специфики функционирования трансграничного сотрудничества в европейских странах. Выделены особенности организации этой деятельности и возможности использования европейских моделей трансграничного сотрудничества в Украине.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, трансграничные кластеры, транспортные коридоры, евро регионы.

The analysis of the specific functioning of cross-border cooperation in Europe. Highlight features of this activity and the possibility of using European models of cross-border cooperation in Ukraine.

Key words: cross-border cooperation, cross-border clusters, transport corridors, euro regions.

Постановка проблеми. Транскордонне співробітництво є однією з найбільш динамічних і перспективних складових стратегічного партнерства регіонів. Розвиток партнерських зв'язків між країнами, які мають спільні кордони є важливим аспектом реалізації регіональної політики і необхідною умовою для активізації зовнішньоекономічної діяльності. Україна має великий периметр кордону з Європейським Союзом, тому налагодження міжрегіонального співробітництва України та ЄС у різних формах є стратегічно необхідним для розвитку

зовнішньоекономічних зв'язків. А досвід набутий європейським співтовариством у цій сфері є актуальним для української практики.

Європейські країни мають значний досвід транскордонного співробітництва, тому його вивчення є необхідним для посилення не лише зовнішньоекономічних, але і політичних, культурних, соціальних зв'язків та розвитку політики добросусідства.

Транскордонне співробітництво спрямоване на розвиток та інтеграцію прикордонних регіонів. На рівні ЄС даний вид співпраці фінансується в обсязі приблизно 5,5 млрд євро. та надає фінансову підтримку всім регіонам на зовнішніх сухопутних кордонах між країнами - членами ЄС, а також тим територіям, що знаходяться вздовж морських кордонів, які відокремлені один від одного не більше, ніж на 150 кілометрів. Єврокомісія затвердила список територій, що підходять під критерії виділення фінансування, країнам - членам ЄС та позначили шляхи розвитку спільних регіональних програм, яких в цілому 53. В реалізації програм можуть брати участь також території, прилеглі до основних, що відповідають умовам фінансування в рамках кожної окремої програми [4].

Аналіз досліджень та публікацій, присвячених проблемам транскордонного співробітництва в європейських країнах, дає можливість оцінити рівень залученості європейських країн до даної форми співробітництва, виділити основні моделі, що склалися, виділити значимість транскордонного співробітництва та його перспективи. Одними з перших робіт у цьому напрямі були праці Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина, С.В. Федонюка. Дослідження даних вчених присвячені обґрунтуванню теоретичних основ транскордонного співробітництва, виробленню концепції соціально-економічного розвитку транскордонного регіону на прикладі євро регіону «Буг». Окремі теоретико-методологічні та методичні питання транскордонного співробітництва та діяльності євро регіонів

розробляли такі вчені, як Г.В. Балабанов, П.Ю. Беленький, Б.М. Данілишин, В.Н. Зданчук, Є.Б. Кіш, Н.В. Мікула, В. Трюхан та ін.

Разом з тим, динаміка розвитку транскордонного співробітництва свідчить про необхідність більш глибокого аналізу цієї діяльності з виділенням таких аспектів, які є важливими для запозичення в українську практику, зокрема враховуючи перспективи підписання про Асоціацію між Україною і ЄС, де транскордонному співробітництву присвячені окремі розділи.

Мета статті. Проаналізувати розвиток транскордонного співробітництва в країнах ЄС, виділити основні європейські моделі цієї діяльності та визначити перспективність їх застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Транскордонне співробітництво має давні традиції, хоча в деяких державах Європи, таких як Іспанії, Португалії та Греції, транскордонне співробітництво почало розвиватися тільки в 80-х р. ХХ століття, в результаті глибоких політичних змін, виникнення демократичних систем, а також входження в Європейський Союз (ЄС). В країнах Центральної та Східної Європи аналогічний процес почався з 1989 р.

Розвиток прикордонного співробітництва дав поштовх у вирішенні проблем в таких областях як [1]:

- планування та управління, в різних адміністративних структурах, організаціях; оподаткування, соціальної безпеки, навчання і освіти, вивчення мови;
- будівництво доріг, комунального устаткування, інфраструктури та охорона навколишнього середовища.

Виникнення мережі прикордонних регіонів у Європі стало спрямовуючою силою розвитку транскордонної співпраці на всіх європейських кордонах, підвищення місцевого рівня життя населення, врегулювання будь-яких конфліктів.

З початку 90-х років суттєво активізувалось транскордонне співробітництво вздовж німецько-польських та німецько-чеських кордонах, де були створені єврорегіони: «Регіо», «Про Європа Віадрина», «Шпрее-Найсе-Бобер», «Найсе-Ниса-Ніса», «Померанія».

В Європі на сьогодні існують чотири основні концептуально-теоретичні підходи до розвитку транскордонного єврорегіонального співробітництва та міжнародної регіональної інтеграції.

Перший – інтеграція як процес усунення перешкод, які заважають інтеграції ринків товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Його методологічна основа – неоліберальна теорія.

Другий – міжрегіональна, як і загальноєвропейська, інтеграція розглядається як поступова передача повноважень національними владами наднаціональним. Це – спроба синтезу неокейнсіанської та інституціональної теорій.

Третій – так званий «сітьовий» підхід розглядає соціально-економічний простір як систему транснаціональних макрорегіонів, що перетинаються.

Четвертий – сценарій просторового розвитку Європи на найближчі 50 років, який отримав назву – концепція «червоного восьминога». Він передбачає, що до 2026 року в Європі і надалі найбільш розвинутою територією буде центральне ядро, яке ще називається «синій банан». Але невдовзі від нього протягнуться своєрідні «коридори розвитку» («щупальці»), які сягатимуть у всі віддалені кутки Європи. Вздовж них формуватимуться могутні транскордонні агломерації («червоний банан»).

Надалі нова зона транскордонного співробітництва в Європі посується із «синього» через «червоний» до «зеленого банану» на межі держав Центральної та Східної Європи, що сприятиме появі нової геополітичної конфігурації. Транскордонні єврорегіони на нових східних кордонах ЄС поступово входитимуть як до Центральної, так і

до Східної Європи, що виражатиме цивілізаційний дотик Сходу і Заходу. Оновлені євро регіони, у т.ч. Карпатський, можуть стати важливим інструментом державної регіональної політики та платформою для формування цілісних міждержавних транскордонних регіонів і міжрегіональних громадянських спільнот, безумовно, із збереженням суверенітету і національно-державної юрисдикції на кожній із прикордонних територій [2].

В даному контексті вважаємо необхідним нагадати про такі продуктивні євро програми, як INTERREG/PHARE та INTERREG/TACIS, «Interreg» програма по пріоритету Європейського Територіального Співробітництва (ЄТС) спрямовані на підтримку транскордонного, міждержавного та міжрегіонального співробітництва в першу чергу всередині кордонів ЄС.

Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП) включає в себе низку програм спеціально орієнтованих на транскордонне співробітництво (СВС).

Типи програми, які були створені:

1. Сухопутний кордон між програмами двох або більше країн , що мають спільний кордон (або короткий перетин моря).

2. Багатосторонні програми, що охоплюють басейн. 13 програм прикордонного співробітництва (9 сухопутних кордонів, морські перевезення і 3 морських басейнів) були створені вздовж східної і південної частини зовнішніх кордонів Європейського Союзу із загальним обсягом фінансування 950 516 млн. євро за 7-річний період 2007-2013 рр.. Транскордонне співробітництво буде також фінансується Європейським фондом регіонального розвитку (ЄФРР).

Це завдання регіональних та місцевих партнерів по обидва боки кордону, щоб проаналізувати їх загальні потреби та визначити пріоритети та дії, які мають безпосередній стосунок до їх місцевих умов

Отже, аналіз діяльності, дає можливість виділити в країнах ЄС наступні моделі транскордонного співробітництва: єврорегіони, транскордонні кластери, транспортні коридори та ін. враховуючи, що Україна ще не має таких масштабів розвитку різноманітних форм співробітництва, доцільно запозичити цей досвід та використовувати з європейськими країнами, які має ЄС.

Транскордонне співробітництво передбачає інтеграцію певних ресурсів шляхом встановлення договірних відносин, в результаті яких будуть реалізовуватись ті чи інші трансакції.

На основі процесуально-предметної ознаки можна виділити наступні структури (єврорегіон, ЄУТС, ОЕС, транскордонні промислові зони та парки, кластери та програми) [3; 21].

Таким чином, інноваційна складова як розвитку національної економіки, так і транскордонного співробітництва є предметом для подальшого поліпшення і в галузі правового регулювання, і в області диференціації джерел фінансування.

Враховуючи важливість цієї сфери, співпраця з країнами сусідами в даному напрямку має стати пріоритетним у взаєминах (тим більше, що дані країни займають більш високі місця за рівнем інноваційного розвитку).

Узагальнюючи, можна виділити основні конкурентні переваги транскордонного співробітництва:

- об'єднання ресурсних потенціалів, в першу чергу трудових, рекреаційних ресурсів та соціальної інфраструктури;
- значне зростання експортно-імпортних операцій регіонів з регіонами сусідніх країн;
- створення спільних підприємств, які дають можливість активізувати інвестиційну діяльність і використовувати більш передові технології;

- зростання інноваційного потенціалу транскордонного регіону в результаті збільшення кількості науково технічних розробок;
- міжрегіональне та міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності;
- співробітництво в галузі освіти і науки.

Ці конкурентні переваги можна використовувати в практиці транскордонного співробітництва в Україні як додаткової можливості євроінтеграції. Практично транскордонне співробітництво здатне створити розгалужену систему стійких зв'язків регіонів України з регіонами Євросоюзу, який у свою чергу розширить можливості включення України в загальноєвропейські інтеграційні процеси.

Отже, доцільно використати запропоновані європейські моделі для розвитку транскордонного співробітництва нашої держави і звернути увагу на те, що в Угоді про Асоціацію ЄС у статті 448 зазначено про те, що сторони зміцнюють та заохочують розвиток таких складових транскордонного та регіонального співробітництва, як, *inter alia*, транспорт, енергетика, комунікаційні мережі, культура, освіта, туризм, охорона здоров'я та інших сфер, охоплених цією Угодою, які містять елементи транскордонного та регіонального співробітництва. При умові підписання даної Угоди з боку України можна говорити про реальне транскордонне співробітництво нашої держави з країнами ЄС.

У подальшому досліджені проблем транскордонного співробітництва доцільно провести аналіз нових форм та можливостей державного регулювання процесів транскордонного співробітництва на новому етапі взаємовідносин між Україною та ЄС.

Список літератури.

1. Зданчук В.Н. Организация приграничного сотрудничества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xreferat.ru/70/309-1-organizaciya-prigranichnogo-sotrudnichestva.html>

2. Кіш Є.Б. Система міжрегіонального співробітництва України з країнами Центральної Європи.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/INB/2008-1/08kebkce.pdf>
3. Мікула, Н. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва [Текст] / Н. Мікула, Є. Матвеев // Економіст. – 2011. – №5. – С. 20-23.
4. Трансграничное сотрудничество [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/euroopan_alueellinen_yhteistyö/TEM_esite_EAY_ENPI_yhteistyö_yli_rajojen_RUS_lores.pdf